

UW SCHRIJVEN

dd. 15 dezer

ONDERWERP

Westbrabantse
gemeentewapens

Aan de Heer W. van Ham,
p/a Gemeentearchief,
Sint Annastraat 6,
BERGEN OP ZOOM.

Breda, 28 mei 1968, nr. 232

Waarde Wim,

In antwoord op je vragen kan ik je het volgende mededelen:

Over de families Van Nispen en Van Etten is mij niet meer bekend dan de litteratuur die Van Beresteyn e.d. opgeven; het artikel van Jhr.Mr. A.J. van Nispen tot Pannerden over de Van Nispens in Taxandria 1943 heb ik altijd nogal instructief gevonden. Wellicht is het verstandig voor beide geslachten eens na te zien de biografische aantekeningen die voorhanden zijn in de collectie Cuypers van Velthoven. Zoals dikwijls bij dit fonds ervaren wordt, zou je hier nieuwe aanduidingen kunnen vinden, wat ook bij de auteur van genoemd artikel het geval was.

Een zegel van de Eeninge van Zundert en Rijsbergen is mij niet bekend. Uit Juten p. 107 volgt het bestaan hebben daarvan ook niet; op p.281 vermeldt de auteur slechts dat de bank der eeninge"eerst op het laatst der 17e eeuw een eigen zegel schijnt te hebben aangenomen". Met "bank" zal hij hier bedoelen de bank van Zundert-Nassau (tevens Rijsbergen omvattend) die te Zundert zetelde.

Ik laat je gelijktijdig sturen een 6-tal borgbrieven met zegels uit het gemeentearchief van Ginneken en Bavel, o.a. Princenhage 20 feb. 1697 (de bomen hebben een merkwaardige vorm!). Zundert 30 maart 1699. Gilze 24 feb. en 9 sept. 1699. Terheiden 27 dec. 1693. Gelieve deze stukken goed en veilig verpakt terug te zenden, opdat de afgedrukte zegels heel blijven. Het zegel van Ginneken, zoals afgebeeld bij Merkelbach en Hallema, Geschiedenis der gemeente Ginneken en Bavel p. 149 (bovenaan) kwam ik voor het

HET ARCHIEF IS GEVESTIGD STADSERF 2, BRED A, EERSTE VERDIEPING. TELEFOON 01600 - 22244.

GEOPEND OP WERKDAGEN (BEHALVE ZATERDAG) VAN 8.30 - 12.00 EN 14.00 - 17.00 UUR.

BOVENDIEN OP DONDERDAGAVOND VAN 19.30 - 21.30 UUR.

GIRO 1090570 TEN NAME VAN DE GEMEENTE ONTVANGER TE BRED A.

72) eerst tegen in R Oudenbosch 109, attestatie van schepenen van Ginneken dd. 30 april 1618 omtrent het goede gedrag van Nicolaes Jacop Adriaenssen, die drie jaar te Bavel had gewoond. Het zegel heeft dus in kwartier 2 en op het onderste deel slechts één schuin kruis! De koe van Brigida ontbreekt geheel.

Met de conclusie dat het Jeruzalemkruis verband houdt met het St. Sebastiaansgilde te Rijsbergen zou ik erg voorzichtig zijn. Er zijn talloze Sebastiaansgilden geweest en het Jeruzalemkruis vindt men, dacht ik, in gemeentewapens maar zelden.

23) Wat Breda betreft: onlangs vond ik een resolutie van het stadsbestuur dd. 7 november 1709, waaruit blijkt, dat de heer Dryfhout onlangs cadeau gedaan had voor de griffie "den groten stads wapen stempel".

Veel succes met je artikel!

Met vriendelijke groet,

Dr. F.A. Brekelmans,
gemeentearchivaris.

STREEKARCHIVARIAAT IN DE KRING OOSTERHOUT

Aangesloten zijn de gemeenten Alphen en Riel,
Baarle-Nassau, Chaam, Geertruidenberg, Gilze
en Rijen, 's Gravenmoer, Oosterhout, Raamsdonk,
Terheijden, Teteringen en Waspik

Oosterhout, 6 september 1968.

Aan de heer W. van Ham,

Gemeentearchief,

St. Annastraat 6,

Bergen op Zoom.

Vandaag heb ik de aangevraagde borgbrieven naar Bergen gezonden. Daar het Chaamse zegel van 1758 niet al te best was, heb ik een andere Chaamse borgbrief er aan toegevoegd.

De aanvraag van de afdruk van het Teteringse zegel vond ik een tikkeltje cryptisch: "een afdruk, liefst in een niet-glimmende materie (lak)". Ik dacht daaruit te moeten lezen, dat U lak een niet-glimmende materie vindt, hoewel ik van het tegendeel overtuigd ben.

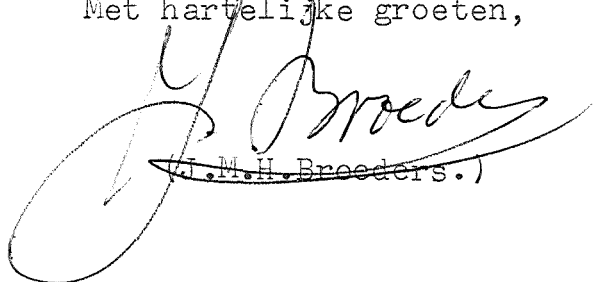
Ik heb gemeend niet beter te kunnen doen, dan een originele, bezegelde borgbrief van Teteringen mede te zenden voor het geval lak tot het niet-glimmend materiaal gerekend wordt te behoren.

Om U in het andere geval niet voor het blok te zetten, heb ik hoogst persoonlijk een tweetal slecht geslaagde wasafdrukken gemaakt. Als U eens tijdens een regenachtig weekend met Uw verveeling geen raad weet, dan is het maken van wasafdrukken waarschijnlijk de remedie, of anders gezegd: Hoed af voor de lieden, die dat in de middeleeuwen om de haverklap met goed resultaat presteerden!

Het is wellicht niet overbodig om, indien de zegels door het vervoer per post nogal geleden hebben, er op te wijzen, dat de terugreis van de stukken mogelijk gecombineerd kan worden met de heenreis van de Bergse deelnemers aan de Brabantse archivarissen dag te Tilburg.

Succes!

Met hartelijke groeten,

(J. M. H. Broeders.)

Kerkdriel

'S-HERTOGENBOSCH, 28 december 1968

Bethaniëstraat 2a

Giro 192410

Telefoon 7464

De Weledelgeboren Heer W. van Ham
p/a gemeente-archief
BERGEN OP ZOOM.

Weledelgeboren heer,

Ingevolge Uw verzoek doe ik U hierbij Uw artikel
"De gemeentewapens van Noord-Brabant, Historisch erfgoed" wedom
toekomen.

Met vriendelijke groeten en hoogachting,

J.V. Heeswijk red. secr.

De gemeentewapens van Noord-Brabant, Historisch erfgoed.

door W. van Ham.

Het onderzoek naar de oorsprong, de betekenis en de toepassing van symbolen zoals wapen, embleem en vlag brengt steeds duidelijker aan het licht dat de heraldiek van steden en dorpen zich door zijn oorsprong duidelijk onderscheidt van de heraldiek van adel, burgerij en geestelijkheid. Terwijl laatstgenoemde wapens rechtstreeks of door navolging teruggaan op het wapenschild van de middeleeuwse ridders, vinden de wapens van steden en dorpen veelal hun oorsprong in de stads- en dorpszegels.

De wapens van de middeleeuwse ridders waren reeds vroeg onderworpen aan zekere regels, die de identificatie van het wapen gemakkelijk moesten maken tijdens de oorlog of op het tournooi. De voornaamste regels betreffen dan ook de eenvoud van vorm en kleur van de stukken, die op het schild afgebeeld werden. De zegels waren echter beladen met symbolen die in hun vormgeving verwezen naar een voorafgaande periode waarin beeld en teken nog hun eigen taal spraken bij eredienst, rechtspraak en oorlogvoering. Een bekwaam deskundige in deze materie heeft aan de brabantse beelden en tekens van recht een standaardwerk gewijd, 1).

Daarom was het een teleurstelling, in het artikel "Een achtergebleven gebied in de heraldiek, de gemeentewapens van Noord Brabant" 2) opvattingen te vinden, die met de historische gang van zaken in strijd zijn.

De ontleening van de gemeentewapens aan zegels wordt daarin een "ongelukkig uitgangspunt" genoemd, ja zelfs een "misverstand". Er wordt niet gezegd, waaraan de gemeentewapens dan wel moeten worden ontleend. Het is een historisch onloochenbaar feit, dat bij de keuze van een stads- of dorpswapen sinds de middeleeuwen steeds het zegel beslissend is geweest. Dit was ook in Noord-Brabant het geval. Van zijn verkeerd principe uitgaande, geeft de schrijver op vele tientallen ~~van~~ wapens een negatieve kritiek. De historische achtergrond van vele gemeentewapens, hun waarde als getuigen van een bewogen verleden, als dragers van een zinvolle traditie zegt de schrijver blijkbaar weinig. Bovendien bevat zijn bijdrage een aantal onjuistheden, die gecorrigeerd moeten worden. Deze zullen hieronder worden aangegeven, met opgave van de bladzijde waar zij zijn te vinden. Daarna zal op enige algemene aspecten nader worden ingegaan. De wapens van Nuenen en Liempde kunnen niet worden gewijzigd, eer de oorspronkelijke kleuren zijn aangetoond. De schrijver keert de volgorde om, door te stellen dat "zolang ^{niet} het tegendeel blijkt" aangenomen mag worden dat de leeuwen in die wapens "de leeuw van Brabant moeten zijn" (blz. 42). Dit dient juist te worden bewezen. Niet iedere leeuw op een wapenschild is de brabantse leeuw! Dat het wapen van Oirschot wijziging behoeft, daarmee zal ieder het eens zijn. Doch dat daarom juist het voorbeeld van Rotterdam moet worden nagevolgd is niet zo aannemelijk. De schrijver noemt dit zelfs een prachtig voorbeeld (blz. 43). Heraldici aldaar zijn met de evolutie van het stadswapen, die op een vorming neerkomt, niet zeer gelukkig, 3). Schrijver noemt deze bezwaren nauwe-

lijks van belang (blz. 44). Het door hem ter adstructie aangevoerde wapen van de spaanse koningen uit het habsburgse huis pleit echter tegen zijn stelling, want de leeuw van Brabant in dat wapen is ~~even~~ ^{er}vanzeer een historisch voorbeeld van ~~ver-~~ vorming in de heraldiek.

De schrijver is niet voorzien van de juiste gegevens betreffende het wapen van Glymes-Boutershem. Dit wapen werd niet gevoerd door Jan I van Glymes (†1427) doch eerst door zijn zoon Jan II van Glymes (†1494). 4) De laatste ~~was~~ nam zijn moeders familiewapen van Boutershem aan, vermeerderd met een vrijkwartier waarin het familiewapen van Brabant. Zijn vader bleef het wapen van Brabant met ^{een} ~~bastard-~~ streep en het hartschild van Glymes-Geldenaken voeren. Eerst de nazaten van Jan II hebben het vrijkwartier ~~g~~ verlaten voor een doorsneden schild, waarin de brabantse leeuw het eerste kwartier van de gedeelde bovenhelft ~~innam~~. Een wezenlijk verschil want het vrijkwartier had wel degelijk betekenis in de brabantse heraldiek. 5). ^{acht dit blijkbaar} ~~Voor~~ De schrijver ~~niet~~ belangrijk (blz.55).

Van de ^{acht} ~~de~~ gesignaleerde west-brabantse wapens met het wapen Glymes-Boutershem zijn er slechts ^{twee} 2, namelijk die van Wouw en Standdaarbuiten, geheel gelijk. Het is de schrijver kennelijk ontgaan, dat de subtiele wijzigingen in het wapen van Fijnaart c.a. juist ter onderscheiding met deze wapens zijn aangebracht. Schrijver denkt ~~kan~~ niet zeer realistisch, als hij veronderstelt dat ^{acht} 8 gemeenten in overleg hun wapens zullen wijzigen. (blz.56). Blijkbaar heeft hij er geen notie van, hoe omslachtig de wijzigingsprocedure ^{is} ~~van een wapen in zijn gang gaat~~. De enkele sporen, die de periode 1795-1814 in de brabantse heraldiek heeft achtergelaten, namelijk in de gemeentewapens van Made c.a. en Nuland wil de schrijver voorgoed uitwissen (blz.61). Weet ^{hij} ~~de~~ schrijver wel, wat ~~voor een belangrijke~~ ~~rol~~ de omwenteling van 1795 voor ons geweest heeft betekend en dat de gemeente Made aan die gebeurtenis haar zelfstandigheid te danken heeft?

De schrijver ~~noemt~~ de usance, om rijkskleuren toe te passen op wapens waarvan de oorspronkelijke kleuren onbekend zijn "noodlottig", (blz.39). Hij geeft echter geen alternatief ~~aan~~, wat ^{er} dan wel moet gebeuren. Bovendien mag niet vergeten worden dat in 1817, toen de meeste gemeentewapens in Noord-Brabant zijn vastgesteld, juist de idee van ^{de} rijkseenheid sterker was dan die van de provinciale eigenheid. Sommigen zien zelfs ^{de} ~~de~~ anderhalve eeuw, waarin onze gemeenten die kleuren reeds gevoerd hebben, voldoende reden daarop niet meer terug te komen. Eerst wanneer eigen kleuren overtuigend kunnen worden aangetoond, bestaat er een mochtief tot wapenwijziging.

De heiligen als wapenfiguur worden ~~worden~~ gelaakt, ja zelfs afgewezen (blz.57). Het is wel zeer anachronistisch, een sinds eeuwen gebruikt wapen op deze grond te wijzigen. Brussel zou Sint Michael, Oslo Sint Halwart en Trier Sint Pieter uit het wapenschild moeten verwijderen. In Drente en zijn hoofdstad Assen zou de Madonna uit de wapens verdwijnen. Schrijver maakt het nog erger, door het voor te stellen alsof een stad ooit werkelijk als een persoon het stadswapen in de strijd gevoerd zou hebben (blz.57-58). Dergelijke argumenten zijn wel heel ver gezocht.

Een novum is de regel, dat drie figuren slechts in de stand 2-1 w.
elkaar zouden mogen voorkomen (blz. 60).

Bij de samenvoeging van gemeenten moet de keuze van een nieuwe wapen worden
bepaald aan de hand van motieven, die zowel met historische als actuele feiten
rekening houden. Het tevoren vaststellen van regels is irreëel.

Typische gemeentewapens als die van Willemstad verdienen zeker gehandhaafd
te worden; ^{des}schrijvers voorkeur voor een saaie uniformiteit wenst alle ken-
merkende, markante trekken uit de gemeenteheraldiek te verbannen.

Tenslotte mag de hoop worden uitgesproken, dat bij de vaststelling of herzien-
ning van gemeentewapens, in welke provincie ook, een gedegen studie van alle
historische bronnen, (waaronder vooral de zegels) de leidraad zal zijn.
Heraldisch purisme en ^{een}oppervlakkige oordeelsvorming kunnen alleen maar schade-
lijk zijn.

- 1) J.P.W.A.Smit, De Brabantsche beelden en teekens van recht. 's-Gravenhage
1957.
- 2) Maandblad de Brabantse leeuw, jg.16 blz.39-45 en 55-62.
- 3) Zegels en wapens van steden in Zuid-Holland, 's-Gravenhage 1966, blz.199.
- 4) C.J.F.Slotmans, Jan metten Lippen, zijn familie en zijn stad. Rotterdam
1945, blz. 2-3.
- 5) P.Adam, Armoiries brabancomes médiévales, in:Brabantica V,1e deel,
blz. 149.

ARCHIEF VAN 's-HERTOGENBOSCH

's-Hertogenbosch, 28 juni 1978
Stadhuis
~~04100-25111~~, toestel 241, 242 en 243
073-155338

Nummer : 13.563
Bijlagen : -
Typ. : Bk
Uw brief : -
Onderwerp: Zegels van diverse
Brab. vrijheden

AAN: de Heer W.A. van Ham
Gemeentel. Archiefdienst
Sint Annastraat 6
Bergen op Zoom

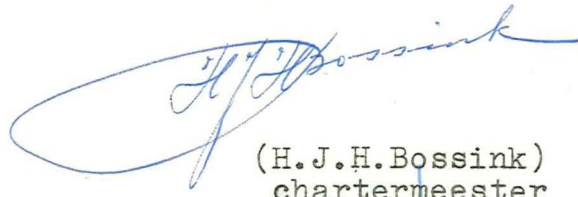
Geachte Collega,

In antwoord op uw telefonische vraag naar de aanwezigheid van zegels van Bergeijk, Eersel, Hilvarenbeek, Hoge- en Lage Mierde, Sint Oedenrode, Oerle, Oirschot, Oisterwijk, Oss en Waalwijk, delen wij U mede dat wij geen zegels hebben van Bergeijk en van Hoge- en Lage Mierde, maar wel van de overige vrijheden. Gave of vrij gave zegels van Eersel, Sint Oedenrode, Oerle, Oirschot, Oisterwijk en Waalwijk bevinden zich aan de charters nr.121 (vriendschapsverdrag van 8 maart 1354/5) en nr.213 (vriendschapsverdrag van 18 februari 1371/2). De randschriften zijn meestal iets en een enkele maal zwaar beschadigd. Aan charter nr.687 (van 10 dec. 1512) hangt o.a. een gaaf zegel van Hilvarenbeek (aan charter nr.796, van 5 dec.1542, eveneens). Een gaaf zegel van Oss, vrij klein van formaat, bevindt zich aan charter nr.738 (van 2 febr. 1529/30), een groter exemplaar, eveneens gaaf, aan nr.769 (van 26 sept. 1533).

In de door U bedoelde overeenkomst van 25 aug.1495 (charters nr.649 en nr.650) tussen 's-Hertogenbosch en de steden, vrijheden, dorpen en ingezetenen van de Meierij tot regeling van diverse geschillen, worden de door U opgegeven vrijheden wel genoemd, maar aan nr.649 (duplicaat van nr.650) ontbreken de zegels op een paar na, die bovendien nog beschadigd zijn, en aan nr.650 hangen zowel steden- als schepenzegels (enkele zijn verloren gegaan). Zegels van Bergeijk en Mierde komen hieronder niet voor, ofschoon deze namen in het charter wel worden genoemd. Mogelijk heeft men daarvan zegels op het Rijksarchief.

Met collegiale groet,

Voor de stadsarchivaris,

(H. J. H. Bossink)
chartermeester

25.8

C v d Borekel
het Kempke 14
5672 PL Naenen.

5-8-1981.

Beste Willem,

Hierbij in grote haast,
(ja morgen met vakantie) ~~de~~
drukproef van jouw bijdrage
aan jubileum boek. Stuur
opmerkingen en correcties direct
naar mijn adres.

groete.

Kees v d Borekel

thuis 040-833201

Philips 040-742490

.v.Ham

Bergen op Zoom, 15 dec. 1983

Noordsingel 140

4611 SJ BERGEN OP ZOOM

Beste Gijs,

Het verhaal van dhr. van de Boel heb ik met meer dan gewone interesse gelezen. Het wapen van de Hornes is niet alleen een sierlijk geheel, maar ook een sprekend wapen. En ja hoor ! er komt weer een oplossing uit, die in weer- spraak is met het "spreken" van het wapen. Het moet weer eens geleerd staan.

Ik mag best aannemen, dat de heren zich zijn gaan noemen naar de voor mijn part hoornvormige plattegrond van hun dorp. Het kan evengoed een coincidentie geweest zijn met een oudere naam van het geslacht. Zo voornaam is Horne nu ook weer niet. Dat de naamgeving niet van dat jagermeesterschap komt, acht ik nu wel bewezen. En ook het wapen zal daar weinig mee te maken hebben gehad.

Maar hoe dan ook "Horne" hetende, kan men toch een wapen met echte hoorns hebben aangenomen, om die naam in beeld te brengen. Evengoed als ^{de} hand van Antwerpen en het bos van den Bosch (om te zwijgen van de os van Oss) zie ik er *geen* bezwaar in, dat de middeleeuwse wapenontwerpers een simpel sprekend, niet met topografie, toponymie of wat voor juridisch of ander wetenschappelijk argument gefundeerd, maar eenvoudig wapen tekenden . De adel had daar toen kennelijk niets tegen, waarom wij dan wel ?

Vergeef mij deze ontboezeming,

Uw

W.A. van Ham
Bergen op Zoom

Maastricht, 14 januari 1986

Beste Willem,

Hierbij alle gegevens van de gemeenten in Noord-Brabant waar
jij om gevraagd hebt. Ik denk dat je er wel veel aan zult hebben.
Het zijn de gegevens van:

- Aalburg
- Beek en Donk
- Berkel-Enschot
- Boxmeer
- Boxtel
- Breda
- Dongen
- Den Dungen
- Heeswijk-Dinther
- Heusden
- Liempde
- Mierlo
- Nieuw Ginneken
- Oeffelt
- Oploo c.a.
- Roosendaal en Nispen
- Schindel (natuurlijk: Schijndel)
- Vierlingsbeek

Het gaat hier dus om 18 gemeentevlaggen. Voor alle duidelijkheid:
de vellen papier zonder stempel zijn eigendom van de Nederlandse
Vereniging voor Vlaggenkunde. De vellen met stempel zijn van mij.

Veel succes ermee. Krijg ik ze na gebruik retour? Heel veel
groeten,

Jos Poels

Jos Poels
Trappendaal 16D
6228 GK Maastricht
043 - 61 06 41

W.A. van Ham
p/a gemeente-archief
Sint Annastraat 6
4611 SJ Bergen op Zoom

Bergen op Zoom, 14 april 1986

Zeer geachte Heer Schutte,

Met veel belangstelling heb ik in de afgelopen maanden gebruik gemaakt van de gegevens uit het officiële register van vlaggen.

Tot mijn spijt heb ik daarin een aantal afwijkingen moeten constateren tussen de bij gemeenteraadsbesluit vastgestelde modellen en de afbeeldingen en beschrijvingen, zoals deze in het register zijn opgenomen.

Ik heb er begrip voor, dat door de nog niet geheel vastliggende vlagterminologie er soms behoefte bestond, de teksten van de raadsbesluiten aan te vullen. Dit dient dan echter m.i. goed kenbaar gemaakt te worden door middel van teksthaken of door het gebruiken van een afwijkend lettertype of spatieëring. Minder begrip kan ik er voor opbrengen, wanneer een volledige beschrijving van het gemeentewapen wordt opgenomen (daar is het wapenregister voor!) en nog minder, wanneer deze beschrijving strijdig is met de tekst en de afbeelding van het indertijd door de Raad zelf afgegeven wapendiploma. Zo vermeldt dat van de stad Bergen op Zoom uitdrukkelijk een kroon van vijf fleurons, terwijl het vlaggenregister er een van drie fleurons aangeeft. Zo wordt een oude stad opgescheept met een plattelandskroontje, terwijl de bij het raadsbesluit behorende tekening correct en in overeenstemming met het wapendiploma is.

Nog minder objectief zijn die bladen in het register, waarop in afwijking van het raadebesluit de positie en/of de vorm van bepaalde figuren geheel anders is voorgesteld. Ik noem hier bijvoorbeeld de vlaggen van Dussen en Nuland.

Van de meest opvallende afwijkingen vindt u hierbij een lijst met de afbeeldingen, zoals die in mijn boek over Noord-Brabantse wapens en vlaggen zullen worden opgenomen. Overigens zijn er nog afwijkingen van minder belang te constateren in de weergave van de vlaggen van de gemeenten: Etten-Leur, Gemert, Goirle, Hooge en Lage Zwaluwe, Huijbergen, Leende, Lieshout, Nieuw-Vossemeer, Nistelrode, Sint Oedenrode, Oirschot, Prinsenbeek, Putte, Reusel, Riethoven, Roosendaal c.a., Rosmalen, Udenhout, Veldhoven, Waalre, Werkendam en Woudrichem. Het betreft hier voornamelijk bepaalde details. Soms zijn ook de proporties van de figuren anders dan door de gemeente vastgesteld; meestal zijn deze aanmerkelijk groter ten opzichte van de afmetingen van de vlag.

Hopende, hiermee te hebben bijgedragen tot mogelijke verbeteringen,

Met vriendelijke groeten,

LIJST VAN IN HET REGISTER VAN VLAGGEN AANGETROFFEN AFWIJKINGEN TEN OPZICHTE VAN DE GEMEENTERAADSBSLUITEN

BERGEN OP ZOOM

De in het register opgenomen beschrijving van het gemeentewapen vertoont afwijkingen m.b.t. de kroon. Op de tekening van de vlag is de kroon foutief weergegeven en hebben de schildhouders een van het wapendiploma en het raadsbesluit afwijkende positie.

BREDA

De door de gemeenteraad voor bijzondere gelegenheden ingevoerde wimpel van oranje-wit-blauw is in het register van de HRvA niet afgebeeld.

BOXTEL

De sleutels zijn op de tekening niet in de juiste proporties weergegeven.

DEURNE

De gemeente voert slechts het schild, niet het **volledige** gemeentewapen in de vlag.

DEN DUNGEN

De gemeente voert de heilige volgens het aangegeven model.

DUSSEN

De tekening in het register van de HRvA is niet in overeenstemming met het door de gemeenteraad vastgestelde model.

EINDHOVEN

De proporties van de **vlag** zoals deze in het register van de HRvA zijn afgebeeld (2:3) zijn strijdig met het besluit, dat vijf gelijke banen (twee verticale en vijf horizontale) tot een eenheid verenigt. Ook ontbreekt in het register de bij hetzelfde besluit vastgestelde **standaardvlag**.

HEEZE

De ster op de bij het raadsbesluit behorende tekening heeft een andere vorm dan die in het register van de HRvA. De ster is bij de gemeente overeenkomstig die in het gemeentewapen.

Willem van Ham
Noordsingel 140
4611 SJ Bergen op Zoom

Maastricht, 22 maart 1987

Beste Willem,

Hierbij het hoofdverhaal van het A0-boekje over de Nederlandse vlag. Als het kan had ik graag uiterlijk woensdag commentaar van je gehad. Ik heb geprobeerd om het uit de wetenschappelijke hoek te houden Staat er ergens onzin in?

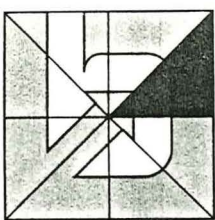
Alvast dank. Met vriendelijke groeten,

Jos Poels

Jos Poels
Trappendaal 16-D
6228 GK Maastricht
tel: 043-610641

P.S. Je hebt me afgelopen maandag twee waardevolle tips gegeven. In de eerste plaats de zwart-wit-foto van het Bredase vaandel uit De Gortter. En in de tweede plaats de woonplaats van Treu. Hij heeft me afgelopen week heel erg geholpen. Hij heeft me illustratiemateriaal geleend, én hij leest dit manuscript ook door!!

Streekarchiefdienst Brabant-Noordoost

Rayon Land van Cuijk

Postbus 38
5360 AA Grave
Telefoon 08860-72916

Bezoekadres:
Oude Raadhuis
Hoofdwagt 2, Grave

Aan de heer W.A. van Ham
Gemeente-archivaris
Blokstallen 2
Postbus 35
4600 AA BERGEN OP ZOOM

Uw kenmerk:

Grave, 6-2-1990

Ons kenmerk: 2690

Betreft: Gemeentelijke wapen-
diploma's 1817.

Beste Willem,

Hierbij ontvang je eindelijk de gegevens omtrent de gemeentewapens in het Land van Cuijk. Nogal wat weken lastige rugpijn zorgden voor uitstel.

Van de opgeheven gemeenten Beugen c.a., Escharen, Maashees, Sambeek en Velp zijn sublieme foto's gemaakt van de wapendiploma's van 1817, verleend door de Hoge Raad van Adel. Die van Cassel en Linden zijn er niet meer.

Van de tien nu nog bestaande gemeenten beschikken Beers, Boxmeer, Grave, Haps, Mill, Oeffelt en Wanroij over het diploma van 1817.

Die van de oude gemeenten Cuijk c.a., Oploo c.a. en Vierlingsbeek zijn niet meer aanwezig.

Bijgaande lijst geeft de toestand weer betreffende de opgeheven gemeenten, met meer recente wijzigingen.

Ik hoop dat je er wat aan zult hebben voor je mooie en gedegen publikatie. Met vriendelijke groeten en tot ziens van

(H. Douma)

P.S. De foto's van de wapens van Beugen, Escharen, Maashees, Sambeek en Velp ontvangen we na gebruik graag terug, daar deze onze vrij veel geld gekost hebben.

Groetjes:

Streekarchivariaat Land van Heusden en Altena

Demer 30A, Postbus 79 - 5256 ZH Heusden
Telefoon 04162 - 1901

Onderwerp: wapendiploma's

Aan de heer gemeentearchivaris.

Postbus 35

4600 AA Bergen op Zoom.

Uw kenmerk:

Uw brief van:

Ons kenmerk:
No. 39

Heusden, 13 februari 1990.

Beste Wim,

In antwoord op je brief van gisteren wil ik je het volgende berichten:
Van de huidige gemeente Aalburg berust het wapendiploma van Drongelen, verleend in 1817, op dit streekarchief. (Zie fotocopie).
Ten gemeentehuize van Aalburg zijn in de commissiekamer de volgende diploma's aanwezig.

1. Drongelen. Oorspronkelijk 16 juli 1817. Afschrift 30 januari 1950.
2. Meeuwen. Oorspronkelijk 16 juli 1817. Afschrift 1 februari 1952.
3. Eethen. Oorspronkelijk 16 juli 1817. Afschrift 1 februari 1952.
4. Eethen. Oorspronkelijk 14 juli 1936. Afschrift 2 februari 1952.
5. Wijk en Aalburg. Oorspronkelijk 18 maart 1954.
6. Veen. Oorspronkelijk 16 juli 1816. Afschrift 12 november 1974.

In de tegenwoordige raadzaal hangt het origineel van de huidige gemeente Aalburg, verleend op 29 augustus 1973.

Ik vertrouw je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Tom van der Aalst.

W. ~~van der Aalst~~ 16.7.1990

Bijl.: 1.

Drs L.F.W. Adriaenssen
Van der Hoopstraat 85^{III}
1051 VD Amsterdam
tel.: 020-861567

W.A. van Ham
Noordsingel 140
4611 SJ Bergen op Zoom

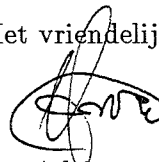
Amsterdam, 19 februari 1991

Geachte heer,

De besluitvorming van de redactie van DE BRABANTSE LEEUW is de laatste tijd wat moeizaam geweest, doordat de redakteuren op de vergaderingen verstek lieten gaan. Vandaar dat u zo weinig en zo laat van mij hoorde. In aflevering 2 van de LEEUW willen we het eerste deel van uw *Wapen- en vlaggenkunde historisch gezien* opnemen. Ik zou graag uw tekst op flop, aanvullingen en plaatjes ontvangen.

Voor het jubileumboek geldt dat begin april de kopij binnen moet zijn. Ook van uw *Versaalen wapens* wil ik graag flop, aanvullingen en afbeeldingen. Tot dusver is er geen redactioneel commentaar op uw artikel gekomen, misschien komt dat nog voor april.

Met vriendelijke groeten,

Leo Adriaenssen

* Oploo, St. Anthonis en Ledeacker.

Het diploma van 1817 is niet meer aanwezig.

Dit is ongewijzigd gebleven.

De schepenbank van St. Anthonis is van 1627. (bokje, van Schilfgaarde)

Het bokje wijst op de band met het hoofddorp Boxmeer van de heerlijkheid Boxmeer en St. Anthonis.

Schependomszegels tot nu toe niet bekend.

Lakstempel van oude matrijs in parochie-archief.

Patroonheilige en bokje zijn van de parochie en de bank van St. Anthonis.

* Vierlingsbeek.

Het diploma van 1817 is niet meer aanwezig. (brand 1928)

Dit is ongewijzigd gebleven.

Het oudst bekende zegel is van 1392, klooster St. Agatha.

Wanroij.

Het diploma van 1817 hangt op het gemeentehuis.

In 1965 werd dit gewijzigd in vier kwartieren met tweemaal het wapen van Wanroij en tweemaal eenmaal de nieuw ontworpen wapens van Landhorst en Rijkevoort.

Ontwerp: H. Douma in zijn pril dienstbegin door noodzaak gedwongen.

Hij is daar achteraf niet gelukkig mee.

Wanroij behoorde tot de Franse Tijd onder de schpenbank van Mill;

in de 18e eeuw deels afgescheiden en in 1803 een eigenlijke bank.

Wapens opgeheven gemeenten Land van Cuijk. (1942)

Beugen en Rijkevoort.

Het diploma van 1817 op het gemeentehuis te Boxmeer.

Zie foto.

Tot aan de opheffing bleef dit ongewijzigd. (1942)

Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Beugen is van 1340, gasthuis Grave.

Hierop heeft de ploeg nog een eenvoudiger vorm.

Escharen.

Het diploma van 1817 hangt op het stadhuis te Grave.

Zie foto.

Tot aan de opheffing bleef dit ongewijzigd. (1942)

Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Escharen is van 1502, gasthuis Grave.

Voor 1500 was het een laatbank.

De Moeder Gods wordt hierop afgebeeld, terwijl de H. Lambertus de zeer oude patroon is.

Gassel.

Het diploma van 1817 is niet meer aanwezig.

Tot aan de opheffing bleef dit ongewijzigd. (1942)

Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Gassel is van 1516, klooster St. Agatha.

Voor 1500 was het een laatbank.

De "T" op het wapen is van de H. Antonius of van Tongelaar.

Glas-in-lood raam in de hal van het oude gemeentehuis te Beers.

Linden.

Het diploma van 1817 is niet meer aanwezig.

Tot aan de opheffing bleef dit ongewijzigd. (1942)

De gemeente behoorde vóór omtrent 1810 tot de hoofdbank van Cuijk.

Glas-in-lood raam in de hal van het oude gemeentehuis te Beers.

Maashees en Overloon.

Het diploma van 1817 is niet meer aanwezig.

Een nieuw diploma van 1916 op het gemeentehuis te Vierlingsbeek. Zie foto.

Tot aan de opheffing bleef dit ongewijzigd. (1942)

Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Maashees en Holthees is van 1478, klooster St. Agatha.

Daarvoor was het een laatbank.

Overloon kwam in de Franse Tijd bij Maashees.

Voordien behoorde Overloon tot de schepenbank van Vierlingsbeek;

in de 18e eeuw deels afgescheiden en in 1803 een eigenlijke bank.

Sambeek.

Het diploma van 1817 hangt op het gemeentehuis te Boxmeer.

Zie foto.

Tot aan de opheffing bleef dit ongewijzigd. (1942)

Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Sambeek is van 1369, klooster St. Agatha.

Het wapen is tweehurig: de Cuijklandse merletten en de leeuw van de heerlijkheid Boxmeer.

Wapens huidige gemeenten Land van Cuijk.

Beers.

Het diploma van 1817 hangt op het heren-gemeentehuis te Beers.
In 1965 werd dit gewijzigd in vier kwartieren met tweemaal het wapen van Beers en tweemaal eenmaal de wapens van Gassel en Linden.
Dit is aanwezig op het heren-gemeentehuis.
Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Beers is van 1508, archief familie Walter.
Voor 1500 was het een laatbank.

Boxmeer.

Het diploma van 1817 hangt op het gemeentehuis te Boxmeer.
In 1962 werd dit gewijzigd in vier kwartieren met tweemaal het wapen van Boxmeer en tweemaal eenmaal de wapens van Beugen en Sambeek.
Dit is aanwezig op het gemeentehuis.
Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Boxmeer is van 1377, Odenkirchen.
De bok is ontleend aan het geslacht Boc van Mere.

* Cuijk en St. Agatha.

Het diploma van 1817 is niet meer aanwezig.
Omtrent 1960 werd dit wapen gekroond.
De oude toestand werd hersteld in 1975. Dit is aanwezig op het gemeentehuis.
Het wapen met kroon is van het Land van Cuijk.
De aanvankelijk elegante merletten zijn verworpen tot dobbereenden.
Schepenen van Cuijk zegelen al vanaf 1381 voor de hoofdbank van Cuijk, met Haps, Linden en St. Agatha.
Het Cuijkse schepenzegel wordt pas eind 18e eeuw gebruikt. Het komt dan soms voor onder een ruit.

* Grave.

Het diploma van 1817 hangt op het stadhuis.
Dit is ongewijzigd gebleven.
Het stadszegel voert een ommuurde stad, vanaf 1346, stadsarchief. (zie bijlage)
Nadere studie hieromtrent is wenselijk.
Daarnaast een kleiner zegel, gelijk aan het huidige wapen.

* Haps.

Het diploma van 1817 hangt op het gemeentehuis.
Dit is ongewijzigd gebleven.
De gemeente behoorde vóór omtrent 1810 tot de hoofdbank van Cuijk.

* Mill en St. Hubert.

Het diploma van 1817 hangt op het gemeentehuis. Dit is ongewijzigd gebleven.
Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Mill, met St. Hubert en Wanroij, is van 1356, gasthuis Grave.

* Oeffelt.

Het diploma van 1817 hangt op het gemeentehuis. Dit is ongewijzigd gebleven.
Het oudst bekende zegel van de schepenbank van Oeffelt is van 1407, klooster St. Agatha.
Zeer kort na 1400 is Oeffelt aan het Land van Gennep gekomen.
Vandaar het Gennepse schaapsscheerdersmes.

Wapens opgeheven gemeenten Land van Cuijk. (1942)

Velp.

Het diploma van 1817 hangt op het stadhuis te Grave.

Zie foto.

Tot aan de opheffing bleef dit ongewijzigd. (1942)

Het oudst bekende zegel van Velp is van 1530, gasthuis Grave.

Schepenen zegelen al vanaf 1349.

De H. Vincentius wordt afgebeeld op het gemeentewapen, terwijl bij de schepenbank deze heilige in zijn rechterhand een schild houdt, waarop het wapen van Philips van Kleef, bestaande uit vier kwartieren met tweemaal de Kleefse en tweemaal de Markse geblokte dwarsbalk. (zie bijlage)

Velp behoort eigenlijk tot het Land van Ravenstein.

W.A. van Ham
Gemeentelijke archiefdienst
postbus 35
4600AA Bergen op Zoom

Geachte heer Adriaansen,

Bij nader onderzoek vond ik enige correcties op mijn bijdrage ten behoeve van het jubileumboek, die ik hierbij toezend.

Overigens verneem ik t.z.t. graag, of genoemde bijdrage geplaatst wordt. Dan zal ik ook de illustraties toezenden.

Ik vernam nog niet, of en wanneer mijn artikelen over vlaggen wordt geplaatst. Ik ben nog in het bezit van de diskette en de illustraties. Het vervolgartikel, waarin op de Brabantse toestand wordt ingegaan zal ik pas schrijven indien de plaatsing van het eerste zeker is.

Met vriendelijke groeten,

(Willem van Ham).

9 dec. 1990

Afbeeldingen bij de inleiding van het artikel "Vervallen wapens enz." door W.A. van Ham

1. Schependomszegel van Stiphout. Afbeelding ontleend aan het Tijdschrift voor Noord-brabantsche Geschiedenis en letterkunde, no.2, 15 oktober 1883.

2. Ontwerp voor een wapen van Reek, 1815. Archief van de Hoge Raad van Adel, 's-Gravenhage.

3a en 3b. Schependomszegels van Herpen, 3a uit 1503 en 3b uit 1651. Afbeeldingen ontleend aan C.R. Hermans, Verzameling van charters (...) betreffende het Land van Ravenstein. 's-Hertogenbosch 1850, dl. I, tegenover bladz. 336.

W.A. van Ham
p/a gem. archiefdienst
postbus 35
4600 AA Bergen op Zoom

Bergen op Zoom, 2 april 1991

Geachte heer Adriaansen,

Hierbij doe ik u toekomen de afbeeldingen, bestemd voor de artikels in de gedenkbundel c.q. een volgend nummer van "De Brabantse Leeuw". Ik moge verwijzen naar mijn brief van 12 september 1990, wat betreft de bewerking van de afbeeldingen en een eventuele opmaak van een bladzijde in de bundel.

In elk geval is het zeer gewenst, dat de afbeeldingen van de wapens op ware grootte (1:1) worden opgenomen, omdat een kleiner formaat onduidelijk wordt en een groter overdreven zou staan. De vlaggen kunnen worden verkleind tot ongeveer 1/4 (1:4).

De diskette gaat apart. Wilt u er rekening mee houden, dat het bestand voor de bundel nog WP 4.2 is; dat voor het artikel is echter op WP 5.0 gezet.

Succes toewensend,

Met vriendelijke groet,

(Willem van Ham)

Invoegen op blz. 41 van de drukproef, tussen SOERENDONK en SPRANG :

SOMEREN

Het wapen van de gemeente Someren, beschreven in W.A. van Ham, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant* (Zutphen 1986) 182, is bij Koninklijk besluit van 1 mei 1991 nr. 91.004007 verbeterd. Het wapendiploma van 16 juli 1817 bevindt zich in het gemeentehuis te Someren.

lit. : J.P.W.A. Smit, "Het wapen van de gemeente Someren", *Varia Historica Brabantica* II (1966) 309-315.

Invoegen op blz. 69 van de drukproef, tussen RIJSWIJK en VELDHOVEN :

SCHIJNDEL

Vervallen vlag van de gemeente Schijndel

De vlag, afgebeeld en beschreven in W.A. van Ham, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant* (Zutphen 1986) 203 is bij raadsbesluit van 18 juli 1991 vervangen door een andere.

Fotokopieën van de desbetreffende tekeningen gaan hierbij.

W.A. van Ham
p/a Gemeentelijke Archiefdienst
postbus 35
4600 AA Bergen op Zoom

Beste Kees,

Hierbij doe ik je de nageziene drukproeven van mijn artikel voor de gedenkbundel toekomen. Door bijzondere omstandigheden heb ik deze niet zo snel verwerkt als ik gewend ben. Ik ben ernstig ziek geweest, waardoor thans een stukje meer van drukproeven van meerdere publikaties is ontstaan en onder grote druk nieuwe artikelen moeten worden vervaardigd.

Er zijn enige algemene opmerkingen :

-iemand van de redactie vond het nodig, mijn naam en de volledige titel van het boekje *Wapens en vlaggen* telken male volledig te vermelden. Ik vind het niet fraai (het is wel makkelijk voor de lezers), maar berust hierin.

-iemand (anders?) nam de moeite, de schrijfwijze met "St." overal te vervangen door "Sint". In de commentaar-tekst heb ik daar geen bezwaar tegen, maar wel in de transcripties van de wapendiploma's. Als archivaris zie ik liever, dat men bij transcripties de objectiviteit zoveel mogelijk handhaaft, dus zeker geen afkortingen gaan oplossen. Ik heb die correctie dus waar nodig aangebracht.

-de annotaties zijn met de hand bijgesteld, zodat daarin foutjes zijn geslopen, bijvoorbeeld in de datering van gemeld boekje. Voor een auteur is het tegenwoordig belangrijk, te weten welke delen van de tekst door automatische convertering zijn overgebracht, en welke delen met de hand zijn bewerkt. Een volgende maal graag deze delen markeren a.u.b.

-soms kan ik het niet laten hier en daar wat aan te vullen. Excuses hiervoor, maar zo is het in ieder geval beter.

-Op blz.26 blijkt dat iemand van de redactie meent naar believen met het formaat van de afbeeldingen te mogen omspringen. Ik heb er veel moeite voor gedaan, deze allemaal op gelijke schildhoogte te brengen. **BLIJF DAAR ALSTUBLIEFT AF.** Ga niet op eigen houtje verkleinen. Anders heb ik al die energie aan niets besteed ...

-Er zijn intussen weer wijzigingen onder de vlaggen en wapens namelijk Someren (wapen) en Schijndel (vlag). Indien dit maar enigszins kan, zou ik deze gaarne verwerkt zien. Daarvan hangt mede af, of op blz. 1, 2, 3 en 12 van de drukproef enige correcties doorgang moeten vinden.

Mocht dit niet kunnen, dan zou e.e.a. in een voetnoot bij de inleiding vermeld moeten worden (blz.12 van de drukproef).

Ten slotte een dringend verzoek : gaarne een nieuwe drukproef met de afbeeldingen. Meestal worden bij de opmaak wapens of vlaggen verwisseld, zoals ik ook bij het boekje over Noord-Brabant moest ondervinden. Is dit niet de gewoonte ? Dan graag nu een uitzondering !

Hopende, dat een en ander nog in orde kan komen. Met vriendelijke groeten,

(Willem van Ham).